

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2004/90

Karar Sayısı : 2008/78

Karar Günü : 11.3.2008

R.G. Tarih-Sayı :05.07.2008-26927

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ürgüp Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 6.10.1983 günlü, 2911 sayılı "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu"nın 11. maddesinin ikinci tümcesi ile 28. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Düzenleme kurulu başkanı hazır bulunmadan yapılan toplantı nedeniyle açılan kamu davasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun itiraz konusu kuralları da içeren 11. ve 28. maddeleri şöyledir:

1- "MADDE 11 - Toplantı, 6 ncı madde hükümlerine uymak suretiyle bildirimde belirtilen yerde yapılır. **Düzenleme kurulu, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlüdür.** Bu husus, katılanların kimlikleri belirtilmek suretiyle hükümet komiserince bir tutanakla tespit edilir."

2- "MADDE 28 - Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanlar, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis ve onbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

10 uncu madde gereğince verilecek bildirimde düzenleme kurulu üyesi olarak gösterilenlerden 9 uncu maddede belli edilen nitelikleri taşımayanlar toplantı veya yürüyüşün yapılması halinde, bir aydan bir yıla kadar hapis ve beşbin liradan onbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

11 ve 12 inci maddelerde yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında dokuz aydan bir yıl altı aya kadar hapis ve onbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Güvenlik kuvvetlerine veya hükümet komiserine veya yardımcılara veya hükümet komiseri tarafından toplantı veya yürüyüş safahatının teknik araç ve gereçlerle tespiti için görevlendirilenlere bu görevlerini yaptıkları sırada cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz ve müessir kuvvet sarfetmek suretiyle mani olanlar hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde bir yıl altı aydan beş yıla kadar hapis ve onbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur".

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddelerine dayanılmış, 13. ve 38. maddeleri de ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün katılımlarıyla 14.10.2004 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 11. Maddenin İkinci Tümcesinin İncelenmesi

Başvuru kararında itiraz konusu kuralın, insanın kendisini geliştirmek, fikirlerini, düşüncelerini demokratik şekilde serbestçe yaymak, bunları kolaylaştırmak için toplantı düzenleme haklarına ciddi sınırlamalar getirdiği, nüfusu küçük olan yerlerde toplantı düzenlemeyi zahmetli bir sürece bağladığı, bu nedenlerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık incelemesi yapabileceğinden, iptali istenen kuralla ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de inceleme yapılmıştır.

2911 sayılı Yasa'nın 11. maddesinin ikinci tümcesinde, düzenleme kurulunun, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Anayasa'nın 34. maddesinde "*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.*

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir." hükmüne yer verilmiştir.

İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 11. maddenin gerekçesinde *"Düzenleme kurulunun toplantının yapıldığı yerde bulunmaları yükümlülüğünü getirmiştir";* düzenleme kurulunun oluşumunu düzenleyen 9. maddenin gerekçesinde ise *"toplantının düzen içinde geçmesini ve çıkabilecek olaylarda sorumluların ve sorumluluğun tespitini sağlamak için düzenleme kurulunun en az 7 kişiden oluşması ...gerektiği"* ifade edilmiştir.

2911 sayılı Yasa'nın *"Düzenleme kurulunun görev ve sorumlulukları"* başlıklı 12. maddesinde düzenleme kurulunun, toplantının sükûn ve düzenini, bildirimde yazılı amaç dışına çıkılmamasını sağlamakla yükümlü ve sorumlu olduğu, kurulun, bunun için gereken önlemleri alacağı ve gerektiğinde güvenlik kuvvetlerinin yardımını isteyeceği, alınan önlemlere rağmen bu yükümlülüğün yerine getirilememesi halinde, kurul başkanının hükümet komiserinden toplantının sona erdirilmesini isteyebileceği, düzenleme kurulunun sorumluluğunun, topluluğun toplantı yerinden tamamen dağılıncaya kadar süreceği hüküm altına alınmıştır.

2911 sayılı Yasa'nın 11. maddesi, yedi kişiden fazla katılımın olduğu toplantı ve gösteri yürüyüşleri konusunda bir kural getirmektedir. Yediden az kişinin düşüncelerini topluca açıklama hakları doğal olarak mevcuttur. Yedi kişiden fazla olan toplantılarda düzen sağlamak amacıyla öngörülmüş olan kural, Anayasa'nın 34. maddesindeki toplantı hakkını ihlal ediyor biçimde yorumlanamaz.

Diğer yandan, düzenleme kurulunun, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişinin toplantının yapıldığı yerde bulundurulması yükümlülüğünün, 2911 sayılı Yasa'da düzenleme kuruluna verilen görev, yetki ve sorumlulukların gereği gibi yerine getirilebilmesinin bir sonucu olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu bağlamda kuralın, toplantının sükun ve düzen içerisinde barışçıl bir ortamda gerçekleştirilmesini amaçlayan, hakkın özüne dokunmayan ve kamu düzeninin korunması amacıyla getirilen bir sınırlama niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

Bu nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU ile Serruh KALELİ bu görüşe katılmamışlardır.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 5. ve 26. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

B- 28. Maddenin Üçüncü Fıkrasının İncelenmesi

1) Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

Mahkemede bakılmakta olan dava, 2911 sayılı Yasa'nın 11. maddesindeki yükümlülüğün yerine getirilmemesine ilişkindir. Bu nedenle, 28. maddenin üçüncü fıkrasına ilişkin esas incelemenin "11 ve..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

2) Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında itiraz konusu kuralın, 2911 sayılı Yasa'nın 11. maddesindeki yükümlülüğünü yerine getiren kişilerin, bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlerle birlikte cezalandırılmalarına neden olduğu, bu nedenle Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi yasaların, kanun hükmünde kararnamelerin ve TBMM İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı konusunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda değildir. İstemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık incelemesi yapabileceğinden, iptali istenen kuralla ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesi yönünden de inceleme yapılmıştır.

2911 sayılı Yasa'nın 28. maddesinin üçüncü fıkrasında, 11. ve 12. maddelerde yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında dokuz aydan bir yıl altı aya kadar hapis ve onbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunacağı öngörülmektedir.

Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında "*Ceza sorumluluğu şahsidir.*" hükmüne yer verilmiştir.

İtiraz konusu kuralda, "*görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında*" denilerek, bu kapsama giren kişilerden söz edilmiştir.

Öte yandan, kuralda yollama yapılan 11. maddedeki görev, her ne kadar düzenleme kuruluna verilmiş ise de, toplantının yapıldığı yerde üyelerin bulundurulması için düzenleme kurulunun zorlama yapma yetkisinin olmadığı da gözetildiğinde, 11. maddedeki görevin yerine getirilmemesine ilişkin ceza sorumluluğunun, toplu değil, kişisel nitelikte olduğu ve kuralın yalnızca toplantının yapıldığı yerde hazır bulunmayanlar için uygulanabileceği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle "11 ve..." ibaresi, Anayasa'nın 38. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

A. Necmi ÖZLER ile Şevket APALAK farklı gerekçeyle karara katılmışlardır.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU ile Serruh KALELİ bu görüşe katılmamışlardır.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

Esas Sayısı : 2004/90
Karar Sayısı : 2008/78

6.10.1983 günlü,2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun, 11. maddesinin ikinci tümcesinin ve 28. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "11 ve ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU ile Serruh KALELİ'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 11.3.2008 gününde karar verildi.

Başkan

Haşim KILIÇ

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Sacit ADALI

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY YAZISI

2911 sayılı Yasa'nın 11. maddesinin en az yedi kişinin katılımıyla düzenlenecek toplantı ve gösteri yürüyüşleri konusunda kural getirdiği, yediden az kişinin düşüncelerini topluca açıklama hakkının doğal olarak mevcut bulunduğu, 28. maddenin üçüncü fıkrasının da toplu ceza sorumluluğu öngörmediği gerekçesiyle, kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığı yolunda çoğunluk görüşüne ulaşılmış ise de;

28. maddenin üçüncü fıkrası gereğince düzenleme kurulu üyelerinden birinin dahi hazır bulunmaması halinde toplantı otomatik olarak yasaya aykırı hale gelmekte olup, yediden az katılımcının ceza yaptırımıyla karşılaşmak ya da toplantıyı iptal etmek dışında seçenekleri kalmamakta, ceza yaptırımının sadece toplantı yerine gelmeyen düzenleme kurulu üyesi için söz konusu olduğunun kabulü halinde ise, bu kişinin toplantıya katılmaktan vazgeçme hakkı ceza tehdidi ile ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Anayasa'da güvence altına alınan şekliyle herkes için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını yeterince gözetmediği açık olan kuralların iptali gerektiği düşüncesiyle, karara katılmamaktayım.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci tümcesinde "Düzenleme kurulu, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlüdür. Bu husus, katılanların kimlikleri belirtilmek suretiyle hükümet komiserince bir tutanakla tespit edilir" 28. maddesinin üçüncü fıkrasında da 11 ve 12 nci maddelerde yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında dokuz aydan bir yıl altı aya kadar hapis ve onbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur" denilmektedir.

Anayasa'nın 34. maddesinin ilk fıkrasında herkesin, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğu, ikinci fıkrasında da bu hakkın ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel

ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir.

Yasa'nın 11. maddesi ile düzenleme kurulunun, kendi üyelerinden en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlü tutulması, bu sayıya ulaşamayanların toplantı yapmalarını engellemekte olup, Anayasa'nın 34. maddesi uyarınca hakkın sınırlandırılmasına değil ortadan kaldırılmasına yol açmaktadır.

Çoğunluk gerekçesinde belirtilen Kural'ın, katılımın yedi kişiden fazla olduğu toplantıları kapsadığı yolundaki yorum ise bu konuda açıklık bulunmaması nedeniyle kabul edilebilir nitelikte değildir.

Yasa'nın 28. maddesinin üçüncü fıkrasında, "11 ve 12 nci maddelerde yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında dokuz aydan bir yıl altı aya kadar hapis ve onbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur" denilmektedir. Buna göre 11. madde uyarınca toplantının yapıldığı yerde hazır bulunması gereken en az yedi kişiden gelmeyenler olması durumunda sadece bu kişilerin mi, yoksa düzenleme kurulunun tüm üyelerinin mi ceza yaptırımıyla karşılaşacaklarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Yasa'nın 28. maddesinin getiriliş amacının 11. maddenin uygulanmasını sağlamak olduğu dikkate alındığında, bumaddede cezalandırılması öngörülenleri, 11. maddeye göre toplantının yapıldığı yerde bulunması gereken en az yedi kişiden gelmeyenlerle sınırlı tutup, bu kişileri bulundurma yükümlülüğünü yerine getirmeyen düzenleme kurulunun diğer üyelerinin bu kapsam dışında kaldığını kabul etmek olanaklı değildir. Maddedeki ifade biçimi de farklı bir yoruma olanak vermemektedir. Bu tür kollektif bir cezalandırma yönteminin ise Anayasa'nın 38. maddesinde belirtilen cezaların şahsiliği ilkesi ile bağdaşmadığı açıktır.

Öte yandan, Yasa'nın 28. maddesinde 11. maddede yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında ceza yaptırımı öngörülmesi, hazır bulunan kurul üyelerinin, yaptırımla karşılaşmamak için toplantının iptali yoluna gidebilmelerine olanak sağlayacaktır. Böyle bir durum gerçekleştiğinde de toplantı yapmak isteyenler bu haklarını kullanamamış olacaklardır.

Belirtilen nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 34. maddesine aykırı olduğu ve iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

DEĞİŞİK GEREKÇE

Anayasa'nın 26. maddesinde, herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hürriyetine sahip olduğu belirtilmiş, bu özgürlüğün sınırlama nedenleri gösterilmiş, maddeye 4709 sayılı Yasa'yla eklenen son fıkrada da "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir" denilmiştir.

Anayasanın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

Anayasa'nın 34. maddesi gereği çıkarılan 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda toplantı ve gösteri yürüyüşünün tanımları yapılmış, bu kanuna tabi olmayan toplantılar sayılmış ve bu hakkın kullanılmasına ilişkin esas ve usuller belirlenmiştir.

2911 sayılı Yasa'nın anayasal denetimi yapılırken öncelikle Yasa'nın kapsamı içerisinde olan toplantı ve gösterilerin niteliğinin saptanması gerekmektedir. Yasa'da belirtilen istisnalar dışında örneğin, Anayasa'nın 26. maddesi çerçevesinde topluca yapılan bir basın açıklamasını da bu Yasa'nın kapsamı içerisinde görmek mümkün değildir. Nitekim, Yargıtay içtihatlarında 2911 sayılı Yasa'da belirtilen usullere uyulmadan yapılan bu tür eylemlerin anılan Yasa'ya göre suç oluşturmadığı kabul edilmektedir (8.Dairenin 6.3.2002 tarih E.2001/9056, K.2002/2381 sayılı, 23.1.2004 tarih E.2002/12823, K.2004/323 sayılı, 17.6.2004 tarih E2003/3291, K.2004/5569 sayılı kararları). Bu nedenle, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen "düşünceyi açıklama ve yayma" özgürlüğünün topluca kullanılmasındaki şekil, şart ve usuller 2911 sayılı Yasa kapsamına giren bir durum olmadığı sürece ayrı bir yasanın konusunu oluşturması gerekir.

2911 sayılı Yasa'ya tabi olan toplantı ve gösteri yürüyüşünün kamu düzenini bozmadan gerçekleştirilmesi gerektiğinden Yasakoyucu, bu hakkı kullanmak isteyenlerin en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu oluşturmalarını gerekli görmüş ve düzenleme kuruluna bazı yükümlülükler getirmiştir. Bu yükümlülükler, kolektif haklardan olan "toplantı ve gösteri yürüyüşü *düzenleme* hakkı"nın niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Düzenleme kuruluna getirilen yükümlülüklerden biri de, somut olayda da söz konusu olan ve Yasa'nın 11. maddesinde yer alan düzenleme kurulunun "kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmak" yükümlülüğüdür. Yasa'nın iptali istenilen 28. maddesinin üçüncü fıkrasında da bu yükümlülüğü yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri hakkında hapis ve para cezası yaptırımı öngörülmüştür. Düzenleme

kurulu üyelerine getirilen yükümlülük toplantısının yapılacağı yerde hazır bulunmak olmayıp, başkan dahil en az yedi kişiyi toplantı ve gösterinin yapılacağı yerde hazır bulundurmak olduğundan bu durum gerçekleşmediği sürece orada bulunmuş olmak suçun oluşumunu etkilememektedir. Ancak, yargılamayı yapan mahkemenin somut olayda suçun manevi unsuru açısından yapacağı değerlendirme saklıdır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne iştirak edeceklerin sayısı önceden belirlenemeyeceğine göre, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzen içerisinde gerçekleştirilebilmesi, suç işleyenler olursa takibinin yapılabilmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunabilmesi amacıyla Yasakoyucunun, düzenleme kurulundan başkan dahil en az yedi kişinin toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı yerde hazır bulunmasını gerekli gördüğü anlaşılmaktadır. Kuşkusuz sayının daha az belirlenmesi de mümkündür. Ancak, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının niteliği ile Anayasa'da öngörülen sınırlama nedenleri gözetildiğinde bunun ölçüsüz bir düzenleme olduğu söylenemez.

Yasakoyucunun suç ve ceza politikasının gereği olarak Anayasa kuralları ile ceza hukukunun temel ilkelerini gözetmek koşuluyla hangi eylemlerin suç sayılacağını ve bunlara verilecek cezaları belirlemekte takdir hakkı bulunmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme kurulu üyelerine, başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde hazır bulundurmak yükümlülüğü getirilmesi ve buna uyulmaması halinde yaptırım öngörülmesi de bu çerçevede yapılmış bir düzenlemedir. Yasa'nın 11. maddesine göre, toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı yerde düzenleme kurulu üyelerinden başkan dahil en az yedi kişinin bulunup bulunmadığı hususu kimlikleri belirtilmek suretiyle hükümet komiserince bir tutanakla saptanacağından, bu saptamayla yeterli kişinin orada bulunmadığını kesin olarak öğrenmiş olan Başkan veya üyelerin, toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılmamasını hükümet komiserinden istemeleri halinde cezai sorumluluklarının olamayacağı açıktır. Bunun aksine bir davranış kimseden beklenilemeyeceğinden, 2911 sayılı Yasa'nın 12. ve 13. maddelerinde bu durum toplantı ve gösteri yürüyüşünün sona erdirilmesi sebebi olarak belirtilmemiş olsa da evleviyetle uygulanması gerekecektir.

Bu nedenlerle itiraz konusu kurallar, Anayasa'nın 34. ve 38. maddelerine aykırı değildir.

Çoğunluk kararına bu gerekçe ile katılıyoruz.

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Şevket APALAK

KARŞIOY YAZISI

2911 sayılı Yasa'nın 11. maddesinin ikinci tümcesinde, DÜZENLEME KURULU'nun kendi üyelerinden başkan dahil en az 7 kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulunduracağı, bu görevi yerine getirmeyen KURUL ÜYELERİ hakkında 9 aydan 18 aya kadar hapis ve onbin liradan otuz bin liraya kadar ağır para cezası alacağı öngörülmektedir.

Anayasa'nın 34. maddesi, herkesin sahip olduğu toplantı hakkının tadat ettiği unsurlar ile sınırlanabileceğini söylemekte iken, itiraz konusu bu kural'da bir sınırlama içermektedir.

Bir temel hak olduğu kuşkusuz "toplantı hakkı" konusunda yapılacak yasal düzenleme; hakkın özüne dokunmadan Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunlukla orantılı bir sınırlama olmalı, ancak özgürlüğü yok etmemeli, amaca ulaşmaya engel olmamalı, kullanmayı ciddi surette güçleştirmemeli ve etkisini ortadan kaldıracak nitelik taşımamalıdır.

Toplantı, Gösteri ve Yürüyüş Kanunu'nun genel gerekçesi ile, yasa'nın ruhuna ve sözüne uygun olarak bakıldığında, düşünce hürriyetinin yayılmasını teminen buna vasıta olacak toplantının genel sınırlama ilkeleri amacı ile örtüştüğü oranda, kamuya zarar vermemesi, suç işlemeyi önlemesi, asayişsiz bir ortam yaratmaması ve ahlaklı bir düzeni de teminen yer, zaman belirlenerek görevli kurulun yetki ve sorumluluklarının belirlendiği ifade edilmeye çalışılmış ise de 11. maddesi kendi içinde anlam ve kapsamı itibarı ile bu genel gerekçe ile örtüşmemektedir.

Toplantılarının küçük ya da büyüklüğü ölçüsü düşünülmeden aslen yedi kişinin bir düzenleme kurulu oluşturması ve toplantının kamu düzenine zarar vermeden amacına ulaşmasında en az yeterli yetki ve sorumluların olay yerinde bulunması isteği, ölçüsüz bir sınırlama gibi anlaşılmayabilir. Ancak küçük ölçekli toplantılarda yedi kişilik bir düzenleme kuruluna ihtiyaç bulunulmasının düşünülmeceği de tabiidir.

O halde; bir yandan kendini, mesleğini, sorunlarını geliştirmek isteyen birey ya da tüzel kişilik diğer yandan özünde en az yedi kişi olma zorunluluğu, kalkınmakta olan yörelerde aynı iş kolu ya da meslek grubunda bu yeter sayıda birey bulunamayabileceği, bulunsa da toplantıya katılma zorunluluğu getirilmeyeceği de bir vakıadır.

Konusunda gelişmeye öncülük edecek müteşebbis ruhu ve fikir yayma özgürlüğünü kısıtlayan bu haklı amaca ulaşmak için kural düzenlemenin orantılı bir özgürlük ve zorunluluk içerdiği söylenemez.

Anayasada 34. maddesindeki "herkes" sözcüğü bir bireyin bile gelişimine ve toplumsal bilgilenmeye katkıda bulunma amaçlı ve maddenin genel ilkesi gereğini ifade etmeye çalıştığı düşünüldüğünde, düzenleme ile gelen sınırlama hakkın özünü ortadan kaldırma amaçlı ve ölçüsüz ve amaçla orantısız bir kayıtlama alanı yarattığı, insan hak ve özgürlüğünü sınırlandıran, koruyan bir işlem/eylem sayılmayacak durumu ifade eden düzenlemenin hukuk devleti ilkesine uygun olmaması ile de Anayasa'nın 34. ve 2. maddelerine aykırıdır.

Anılan düzenleme de yerine getirilmesi gereken görev 7 kişiyi toplantı mahallinde bulundurmak ve bunu yapacak olanda kurul yani yine aynı 7 kişi olacaktır. Düzenleme'de toplantıda bulunmayanlar ceza alır demedikçe, yerine getirilmeyen görev sorumluluğu

Esas Sayısı : 2004/90
Karar Sayısı : 2008/78

bireysellikten çıkıp kolektifliğe dönmektedir. Kuraldaki bu ifade biçimi hukuk düzeninin aradığı açıklık, belirlilik ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

Bu nedenler ile kural Anayasa'nın 2. maddesine, katılmayan üyenin varlığı halinde katılanların ceza almasını önlemek adına toplantıyı iptal katılanları cezalandırma ve toplantı hakkının kullanımını da işlemez hale getirecek bir alan yarattığından Anayasa'nın 34. maddesine de aykırıdır.

Bu nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

Üye

Serruh KALELİ